

17.23x14.89	1	11	עמוד	1	הארץ - כותרת	18/02/2020	72044212-2
בועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330							

כבוד חותמת הגומי

בועז סנג'רו

שיח המקובל בישראל, בית המשפט הוא השומר על זכויות האדם. אך בעוד שבארצות הברית בית המשפט העליון ביצר את זכויות החשודים והנאשמים, הנה אצלנו ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת, בראשות יושב ראש משני עברי המתרס הפוליטי, היא שהביאה לחקיקה המגוננת על זכויות חשודים ונאשמים, ודווקא בתי המשפט מצרים אותן.

חוק מרכזי שנועד להגן על חירות האדם הוא חוק המעצרים. מבקר המדינה הצביע בדר"ח מ-1994 על הקלות הבלתי נסבלת של המעצר בישראל: רבים מדי נעצרים, ונגד רובם לא מוגשים כתבי אישום. בעקבות הדר"ח נחקק ב-1996 חוק מעצרים, שקבע שחומרת העבירה אינה עילה למעצר, והגדיר שלוש עילות מעצר מצומצמות: יסוד סביר לחשש לסיכון ביטחוני של אדם, של הציבור או של המדינה; יסוד סביר לחשש לשיבוש הליכי החקירה (כלומר: הנתמך במידע ספציפי), ו"מנימוקים מיוחדים שיישרמו", לצורך הליכי חקירה שלא ניתן לקיימם אלא כשהחשוד נתון במעצר. ואולם, גם לאחר החוק התרכו המעצרים, והגענו לכ-60 אלף בשנה. ריבוי המעצרים, לצד ריבוי המאסרים, הוא גורם מרכזי לצפיפות הרבה בבתי הסוהה.

במחקר חדש המתפרסם בכתב העת "הסניגור", בדקו עורכי הדין נתנאל לגאמי ואלכסיס גלפגט מהסניגוריה הציבורית 170 בקשות מעצר שנדונו בנינובמבר 2019 במחוז הדרום ושנאספו אקראית. הממצאים מאלפים:

עילת החשש לשיבוש הליכי החקירה נטענה כדבר שבשגרה ב-93% מהבקשות, וב-91% מהמקרים שבהם בית המשפט נדרש לכך, הוא קבע שהעילה מתקיימת.

משמעות הדבר היא, שכביכול 91% מהחשודים, "שלעיתים קרובות הם נעדרים כל עבר פלילי והעולם העבריני זר להם – ינ"סו בפועל לשבש את החקירה אם ישוחררו ממעצרם". כלומר: השופטים הפכו את "עילת השיבוש" לעילת מעצר אוטומטית, הנטענת ומתקבלת כמעט בכל בקשות המעצר. כדבר שבשגרה, השופטים לא בודקים אם קיים "יסוד סביר לחשש" ששחרור יביא לשיבוש הליכים, כמצוות החוק, אלא מסתפקים בכך שהפעולות שמבקשת המשטרה לכצע ניתנות לשיבוש באופן תיאורטי.

עילת החשש לשיבוש הליכי החקירה נטענה ב-93% מהבקשות. ב-91% מהמקרים ביה"מ קבע שהיא מתקיימת

יתרה מזו: גם במקרים שבהם בעליל לא מוצדק להעלות את עילת השיבוש, השופטים מאשרים את התקיימותה ועוצרים את החשודים. כך, למשל, עילת השיבוש נטענת ומתקבלת גם כשהחשוד כבר הודה בחקירה; תו; כשהעבירות לכאורה בוצעו כנגד שוטרים או עובדי ציבור שלחשוד אין אפשרות להשיג פיצע על עדותם; כשיש ראיות אובייקטיביות,

כגון סרטון מצלמת אבטחה, ואפילו במקרים שבהם החשוד וכל העדים כבר נחקרו והעידו. לא בלב קל בחרתי בתיאור החלטות המעצר של חלק מהשופטים כ"חותמות גומי". הדבר נעשה במיוחד לנוכח הממצאים של פיהם יחידות החקירה בדרך כלל אפילו לא מנסות להוכיח "יסוד סביר לחשש", כנדרש בחוק; והשופטים ברוב המקרים לא מנמקים את החלטתם שלפיה מתקיימת עילת השיבוש, אלא מסתפקים בקביעה פשטנית, כגון "חלק מפעולות החקירה המבוקשות הן בנות שיבוש". זהו ניסיון גואש להמחיש לשופטים מה הם עושים יום יום, ולהזכירם כי ניתן וצריך לחקור מבלי לעצור.

אסיים בתזכורת: מעצר פוגע בשמו הטוב של העצור ומכתימו בכתם של עבריו. לפי הספר "המעצר: שלילת החירות בטרם הכרעת הדין" מאת רינת קיטאי-סנג'רו (גילוי נאות: הח"מ הוא בעלה), חופש התנועה של העצור נפגע, "תוכניותיו האישיות נגדעות; הוא מורחק ממשפחתו, מחבריו, מעבודתו". עוד נכתב, כי "העצור חשוף בבית המעצר למפגש עם עבריינים ולסכנת התחברות עמם, וכן לסכנה של הפעלת אלימות פיזית ומינית כלפיו... מעצר צפוי ליצור תחושות של השפלה, בושה וחוסר אוניס... מרבית ההתאבדויות בכלא מתרחשות בקרב עצורים... סבלו ונזקו האישיים של אדם עקב מעצרו עלולים להיות בלתי הפיכים ובלתי ניתנים לפיצוי כלשהו".